

VÄGLEDAREN

i utbildning och arbetsliv

#1:2022

DEN BLIR FÖRSTA
HÖGSKOLAN I LANDET
ATT NAMNGES EFTER
EN KVINNA

Historia inte
längre krav för
polisutbildningen

*Dubbla högskole-
prov under våren
av smittskyddsskäl*

SIDAN 12

Innehåll i detta nummer!

4

Yrkeshögskolan

Data och IT blir största utbildningsområdet

6

Frågespalten

Viktoria och David tar tempen på Järfällas SYV-arbete

13

Intervju

Så anpassar Stockholms universitet utbildningen
utifrån studenternas särskilda behov

19

Högskola & universitet

Det som tidigare kallades områdesbehörigheter kommer
ersättas av begreppet särskild behörighet

28

Arbetsliv

Medicinsk vägledning en viktig pusselbit för en
hälsosam yrkesdebut för unga

38

Entreprenörskap

Dalaungdomar fick ta del av Framtidskoll

44

Krönika

Mikaela Zelmerlöw delar med sig av reflektioner från
sin horisont

Framsidan

Deltagare skriver
högskoleprovet.

Foto: Eva Dalin

Nu har vi gått in i 2022 och när det är dags att skicka denna tidning till tryckeriet har vi precis nåtts av nyheten att alla Coronarelaterade restriktioner hävs den 9 februari. Själv skyndade jag mig att boka en resa till Spanien för att hälsa på min näst yngste bror som är bosatt där nere och som jag inte sett på tre år. Det ska bli roligt.

Efterlängtat var ordet! Synd att inte hävningen kom tidigare och var mer omfattande, kanske hade då årets IAEVG-konferens blivit fysisk istället för digital. Hade verkligen sett fram emot att åka till Singapore. Vi har också hunnit besluta att årets årsmöte i Sveriges Vägledarförening blir digitalt men vi är ju nu vana att delta i digitala konferenser så det ska naturligtvis gå alldeles utmärkt. Detta nummer innehåller en massa nyttig läsning för er medlemmar. Nyheter, intervjuer, rapportering och forskning, ja allt du behöver. Information om årsmötet finns naturligtvis med.

Du kommer också att se en förändring i tidningens layout. Vi har ändrat en del och hoppas förstås att föreningstidningen ska både bli mer lättläst och lättbläddrad. Jag har dessutom glädjen att meddela att vi återkommande kommer att få följa forskarskolan och de nio doktoranderna och deras forskningsområden framöver. Koordinatörn Per-Åke Rosvall vid Umeå Universitet har lovat att kort rapportera löpande från och med nummer 2 i år. Vi kommer dessutom att återkommande få reflektioner från Skolverkets Mikaela Zelmerlöw. Vi ser verkligen fram emot att ta del av hennes kunskaper och erfarenhet inom vägledningssområdet.

Jag har också ovanligt nog blivit intervjuad och fick då frågan om hur länge jag varit chefredaktör. Efter en snabb huvudräkning kom jag fram till att det i år är 32 år. Helt otroligt! Tänk vad tiden går när man har roligt. Hur kommer det sig att jag varit kvar i föreningsarbetet så länge? Jo, jag har sett detta som en otroligt bra kompetensutveckling och ett sätt att hålla kunskaperna a'jour om utbildning och arbetsmarknad. För mig som i stort sett verkat på gymnasieskolan under större delen av mitt yrkesverksamma liv så har avnämarna varit högre utbildning och arbetsmarknad vilket gjort att jag har haft stor nytta av föreningens konferenser och arbete för att kunna hålla mig uppdaterad och kunna leda och stödja personal och elever i planering och arbete. Rekommenderar å det varmaste att engagera sig i föreningen. På tal om det så vill vi gärna ha en ytterligare redaktionsmedlem – hör av dig du som är intresserad.

Önskar nu att hela världen öppnar upp igen och att vi alla får tillgång till möten och samvaro. Med dessa ord önskar jag er alla en god läsning. Vi ses på årsmötet digitalt och önskar sen att det blir möjlighet att hålla en fysisk (och digital för dem som inte kan åka) konferens i höst!

Agneta Söderlund
chefredaktör

Data och IT blir största utbildningsområdet inom YH

TEXT: PRESSMEDDELANDE FOTO: EMILIA JIMÉNEZ-BERGMAR / BREDDA BILDEN

Antalet utbildningsplatser inom data/IT har aldrig varit större. Myndigheten för yrkeshögskolans (MYH) beslut innebär att utbildningsområdet ökar med 18 procent. "Den digitala omställningen i samhället har skapat en kompetensbrist inom data/IT och yrkeshögskolan är en viktig pusselbit för att lösa detta", säger Jenny Twana chef på enheten för Ansökan och analys vid MYH.

Sedan 2014 har antalet platser på yrkeshögskolan dubblats. Den kraftiga ökningen innebär att yrkeshögskolan nu utgör en tredjedel av det totala antalet studerande som påbörjade en utbildning på eftergymnasial nivå förra året.

Nyligen presenterade Myndigheten för

yrkeshögskolan vilka ansökningar om att få bedriva YH-utbildning som beviljats. Totalt handlar det om 35 000 utbildningsplatser på 426 utbildningar inom 14 utbildningsområden.

– Data/IT är det område vi prioriterat mest i år. Vi vet att det finns en stark efterfrågan på arbetsmarknaden och vi beviljar därför fler utbildningar inom inriktningar som t.ex. programmerare och systemutvecklare, säger Jenny Twana.

Ökat behov av digital kompetens

Myndigheten beviljar 83 ansökningar om att få bedriva YH-utbildning inom data/IT. Det motsvarar 7 447 utbildningsplatser och ett nytt totalt utbud på närmare 23 000 platser. Dagens beslut innebär att data/IT nu är det

största utbildningsområdet inom yrkeshögskolan med 17 procent av det totala utbudet av platser.

– Yrkeshögskolans flexibla upplägg där arbetslivet är med och utformar utbildningarna gör att den kompetens som efterfrågas på arbetsmarknaden också tar plats på utbildningarna. Det syns inte minst på hur digital kompetens i hög grad återfinns även inom andra utbildningsområden som exempelvis hälso- och sjukvård, samhällsbyggnad och transport, säger Jenny Twana.

Andra områden och nya yrkesroller

Utöver satsningen på data/IT ökar även antalet utbildningsplatser inom utbildningsområdena Säkerhetstjänster, Kultur, media och design, Pedagogik och undervisning, Friskvård och kroppsvård, Hotell, restaurang och turism, samt Hälso- och sjukvård. Inom övriga områden har myndigheten försökt ligga kvar på samma nivå som föregående år.

Samtidigt väljer myndigheten att bevilja följande nya utbildningsinriktningar; Projekt-

Data/IT är det område vi prioriterat mest i år. Vi vet att det finns en stark efterfrågan på arbetsmarknaden och vi beviljar därför fler utbildningar inom inriktningar som t.ex. programmerare och systemutvecklare.

ledare relining, Equiterapeut, VA-läcksökare, Förändringsledare inom välfärden och Specialistundersköterska inom laboratoriemedicin.

En tredjedel på distans

Samtliga län beviljas YH-utbildning och fördelningen mellan storstadslänen och övriga landet ligger kvar på samma nivå som tidigare, men enligt Jenny Twana har utbildningens geografiska läge fått en mindre betydelse de senaste åren.

– Idag bedrivs en tredjedel av YH-utbildningarna på distans och under pandemin har dessutom en stor del av de platsbundna utbildningarna tillfälligt bedrivits digitalt. Det fungerar så klart bättre inom vissa områden och sämre inom andra, men den flexibilitet som distansutbildningarna erbjuder är viktig för både studerande och arbetsliv. Inom hälso- och sjukvård bedrivs två tredjedelar av utbildningarna på distans. Det innebär ökade möjligheter att kombinera studier med arbete, säger Jenny Twana.

Jenny Twana

3

frågor med David och Viktoria!
Vi pratar med: Helena Sundqvist, Järfälla!

-1-

Vad är på gång i Järfälla, vad är igång och vad spanar ni in för framtiden i era uppdrag?

Vi upprättar en röd tråd från barn till vuxen och bygger organisation runt vägledningen, vilket omfattar många skolformer, verksamheter och enheter i två förvaltningar.

De utvecklingsinsatser som planeras och genomförs har ett tydligt fokus på våra målgrupper och deras behov av vägledning. Vi har en kommunal strategi och plan och nästan alla skolor i kommunen har en SYVplan (aktivitetssplan) som revideras årligen.

Det här läsåret har vi centraliserat vägledarna i grundskolan som nu är anställda i en central enhet med mig som är professionskunnig som chef. Vägledarna arbetar ute på skolorna och för alla årskurser.

Jag spanar en stärkt identitet för Järfällas studie- och yrkesvägledning, där mål och intentioner på kommunal och nationell nivå är tydligt kopplade till verksamheternas operativa arbete. Jag ser också ett förändrat synsätt på och en förståelse för vad studie- och yrkesvägledning är och hur vägledning kan användas som ett verktyg för att utveckla individers lärande, skapa motivation och öka måluppfyllelsen.

-2-

Vilka faktorer ser du är avgörande för ett långsiktigt och likvärdigt karriärlärande med återkommande samarbeten skola-arbetsliv?

Nyckelfaktorer för ett framgångsrikt arbete med studie- och yrkesvägledning och arbetslivsfrågor i skolan är styrning, uppföljning och samordning. Att ha en struktur och organisering där alla fyra nivåer (beslutande nivå, verkställande nivå, omgivande resurser och målgrupp) samverkar möjliggör långsiktig strategiskt inriktad planering. Min roll som samordnare är att initiera, stödja och förankra utvecklingsarbetet genom de olika nivåerna.

Helena Sundqvist

-3-

Beskriv hur Järfälla arbetar med PRAO och andra SSA-aktiviteter.

Ett led i att bygga en likvärdig vägledning av hög kvalitet är att höja kvaliteten på prao för eleverna och att förbättra kontakterna med näringslivet. Vi har inrättat en central praoanskaftare och en digital praobank. Målsättningen är att på sikt nå en stor bredd av arbetsplatser från både privata och offentliga verksamheter för att vidga elevers perspektiv för arbetslivet. Praoanskaftaren har möjlighet att arbeta med långsiktiga relationer till arbetsgivare. Skolan arbetar med att förbereda, följa upp och koppla prao till undervisningen.

Vi har en styrgrupp och en operativ samverkansgrupp för skola-arbetsliv, i dessa är representanter från alla fyra nivåer med. Under pandemin mötte våra elever arbetsgivare digitalt. Varvat med digitala besök och föreläsningar fick eleverna arbeta med olika övningar i klassrummet tillsammans med lärare. Det är något som vi gärna arbetar vidare med.

VÄGLEDAR-
KONFERENS
Stockholm
17 mars

Vägledar kalendariet

Sveriges viktigaste mötesplats för studie- och yrkesvägledare

Vassa verktyg för god vägledning - idag och i framtiden

Vi startar 2022 med att orientera oss i utbudet av nya verktyg, material och arbetsmetoder för SYV för att få goda exempel på hur vi kan utveckla vårt arbete med dessa som stöd. Vi kommer att bli uppdaterade på material som kan användas i undervisning inom uppdraget *Studie- och yrkesvägledning som hela skolans ansvar*.

Vägledarkalendariet kommer också att blicka framåt. Vad sägs om digitala världar i 3D-format? Låt oss glänta på en dörr som möjliggör helt andra upplevelser av t ex olika miljöer, än traditionell information. Kanske är det via VR-glasögon vi kommer kunna erbjuda olika sorters arbetsplats- och studiebesök framöver?

Föreläsare

Bland föreläsarna: Årets vägledare 2021 Frida Klar, Börje Lindkvist och representanter för Framtidskortet och Syvonline, Viktor Lindbäck som är verksamhetsutvecklare vid Riksantikvarieämbetet, Staffan Olsson, expert på elevhälsan.se samt studie- och yrkesvägledaren Volkan Serengil.

Du hinner fortfarande boka det prisvärda abonnemanget

Konferenser på plats i Stockholm eller digitalt - det bestämmer du.
Mer information: www.lararfortbildning.se/vagledarkalendariet

Välkommen att vara med 2022!

Jenny Ivarsson, programansvarig
för Vägledarkalendariet 2022.

Delta på plats
eller digitalt

Uppdatera dina kunskaper om

Hemmasittare och syv

Digitala verktyg och webbplattformar

Experimentella förhållningssätt för utveckling

En framtid med VR, AR, projektionsteknik och 360-film?

Nytt förslag ska göra gymnasiets yrkesprogram ska mer attraktiva

TEXT: PRESSMEDDELANDE FOTO: KRISTIAN POHL/REGERINGSKANSLIET

Många arbetsgivare har svårt att trygga sin kompetensförsörjning, och samtidigt har ungdomars intresse för yrkesutbildning minskat. Nu föreslår regeringen i en proposition till riksdagen att det som krävs för grundläggande behörighet ska ingå i alla yrkesprogram.

– Brist på gymnasialt yrkesutbildad arbetskraft är ett av de största och mest akuta problemen på svensk arbetsmarknad i dag. Vi behöver fler skickliga rörmokare, elektriker och barnskötare. Ska svenska företag kunna växa och vara konkurrenskraftiga behöver deras kompetensförsörjningsbehov bättre tillgodoses. Att göra yrkesprogrammen mer attraktiva är ett led i det, säger skolminister Lina Axelsson Kihlblom.

I propositionen föreslår regeringen att de nationella yrkesprogrammen i gymnasieskolan

ska innehålla det som krävs för att elever ska uppnå grundläggande behörighet till högskolan. Det innebär att alla yrkesprogram ska innehålla ämnena svenska eller svenska som andraspråk och engelska i den omfattning som krävs för att eleverna ska uppnå sådan behörighet. För att det ska vara möjligt, utan att minska yrkesförberedelsen, ska yrkesprogrammets omfattning utökas både när det gäller gymnasiepoäng och garanterad undervisningstid. Det ska vara möjligt att välja bort den grundläggande behörigheten om eleven så önskar.

– Många elever som överväger att gå en yrkesutbildning väljer ändå att gå ett högskoleförberedande program. En orsak som elever uppger är osäkerheten kring grundläggande behörighet. Regeringens förslag innebär att den som väljer ett yrkesprogram förbereder sig för arbetslivet utan att dörren till högre utbildning stängs, säger Lina Axelsson Kihlblom.

Lagändringarna föreslås träda i kraft den 1 januari 2023 och tillämpas första gången på utbildning som påbörjas höstterminen 2023.

**Lina Axelsson
Kihlblom**

“

Många elever som överväger att gå en yrkesutbildning väljer ändå att gå ett högskoleförberedande program.

Gymnasiet ska dimensioneras utifrån arbetslivets behov

TEXT: PRESSMEDDELANDE FOTO: KRISTIAN POHL/REGERINGSKANSLIET

Arbetsmarknadens behov ska få betydelse när utbildningsinriktningar och antal platser inom gymnasial utbildning dimensioneras. Nu föreslår regeringen lagändringar som ska underlätta ungdomars och vuxnas etablering på arbetsmarknaden och förbättra kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv.

– Vi behöver uppnå en bättre matchning mellan arbetsmarknadens behov och utbudet av gymnasial utbildning. I dag utbildar vi fler än vad som efterfrågas till vissa branscher och färre än vad vi behöver till andra. Det är fel, men det är också något vi kan ändra på genom att dimensionera utbildningar på ett sådant sätt att de leder till att fler får jobb. Då stärker vi även individens möjligheter till delaktighet i samhället och bidrar till att förbättra integrationen, säger utbildningsminister Anna Ekström.

En slutförd gymnasieutbildning är den viktigaste faktorn för möjligheten till varaktig etablering på svensk arbetsmarknad, men även valet av utbildning påverkar möjligheterna att få ett jobb. Samtidigt beräknas behovet av arbetskraft med gymnasial yrkesutbildning öka kraftigt de kommande åren.

Utbudet av utbildning inom gymnasieskolan samt yrkesinriktad utbildning inom komvux på gymnasial nivå behöver därför anpassas för att bättre svara mot kompetensförsörjningsbehoven inom både offentlig och privat sektor. Det är centralt både för att säkra gymnasieungdomarnas framtidsmöjligheter och för att förse vuxna med möjligheter för att ställa om mitt i livet. Detta är också nödvändigt för att utrusta människor med de kompetenser som behövs för att klara klimatomställningen och säkerställa att framtidens gröna jobb hamnar i Sverige.

I den lagrådsremiss som regeringen har be-

slutat om föreslås att arbetsmarknadens behov ska vägas in när huvudmän, såväl offentliga som enskilda, bestämmer vilka utbildningar som ska erbjudas och antalet platser på dessa.

Vid nya godkännanden av enskilda huvudmän för gymnasieskolor kommer kompetensförsörjningen att få betydelse. Ett nytt godkännande föreslås förutsätta att utbildningen i fråga bidrar både till att möta ungdomars efterfrågan och fylla ett arbetsmarknadsbehov.

Regeringen föreslår också att det ska införas krav på att kommunerna ska samverka genom avtal med minst två andra kommuner om planering, dimensionering och erbjudande av utbildning i gymnasieskolan och komvux.

Dessutom avser regeringen att ge Skolverket i uppdrag att ta fram regionala planeringsunderlag som stöd till huvudmännen. Underlagen ska innehålla tydliga bedömningar av behovet av ändringar i utbildningsutbudet.

Bestämmelserna föreslås träda i kraft den 1 juli 2023 men ska tillämpas i fråga om utbildning som påbörjas 2025.

Anna Ekström